

“Suárez va triar Tarradellas per no haver de negociar amb l'esquerra catalana”

Pere Portabella no va militar mai en cap partit però era un home d'esquerres i reconeix que, ja abans de la Transició, tenia més relació amb el PSUC que amb cap altra formació, perquè era el partit més estructurat. A casa seva es va reunir, per primera vegada, la Taula Rodona –“la primera plataforma unitària que reunia comunistes, socialistes, ERC, democristians, liberals, nacionalistes i tot el ventall d'antifranquistes”–, el 1966. Quatre anys més tard, va ser un dels 400 intel·lectuals que es van tancar a Montserrat, on naixeria la idea de crear l'Assemblea de Catalunya. El novembre del 1971 es constituïria l'Assemblea de Catalunya, que també moderaria ell, i el 1977 es va presentar com a independent a la llista l'Entesa dels Catalans pel Senat. Coneix la Transició i, sobretot, la tornada de Josep Tarradellas, que ell mateix va coordinar.

—Per què el rei va elegir Suárez com a president del govern espanyol?

—La primera sorpresa és que, de la terna que se li va presentar al rei per triar el successor d'Arias Navarro a la presidència del govern, sortís elegida una persona gris com era en Suárez, que va tenir l'avantatge que era manejable. Havia estat secretari general del Movimiento, havia estat a Esports i a la Televisió i havia estat apadrinat per Herrero Tejedor –fiscal general de l'Estat que havia mort en un accident sospitos el 1975– i Torcuato Fernández Miranda [ex-ministre de Governació i president de les Corts].

—Per això va ser elegit?

—Tenia uns avantatges. Era un dels secundaris que estava sota els ministres, però assistia a totes les reunions polítiques i a les tensions polítiques entre famílies del franquisme. Coneixia

Pere Portabella, senador per l'Entesa dels Catalans el 1977, explica com va viure el debat de la Constitució i la tornada de Josep Tarradellas a Catalunya, que ell va coordinar.

bé tot el que passava, però no havia hagut de prendre decisions si les prenen els de dalt. Havia tingut una presència gens sectària i molt gris.

—Va ser ben rebuda la decisió?

—Sorprenentment, quan és elegit Suárez, el diari més conservador titulava “Error, qué inmenso error”. Esperaven una cosa més franquista. Suárez començà els primers contactes amb uns i altres i decideix legalitzar els partits de l'oposició menys, de moment, el PCE i menys ERC –que no legalitzarà per Esquerra, per Republicana i per Catalana. Comencen les primeres negociacions.

—Entre Suárez i l'oposició?

—Amb Felipe González, Jordi Pujol, tots...

—Però Santiago Carrillo encara no?

—No, encara no. Fa els primers contactes i legalitza els partits el febrer de 1977. Després decideix jugar fort. Es reuneix amb en Carrillo i pacten diverses coses. Suárez li demana que els comunistes es presentin com a independents i Carrillo diu que de cap manera –de fet, el PCE era el partit més estructurat que hi havia a l'estat, amb el PSUC. Carrillo es compromet que, si es fan eleccions, el PCE no posarà en debat seriosament si república o mo-

narquia. En aquest sentit assumirien el paper de partit d'ordre. Però la sobirania havia de ser, sí o sí, dels ciutadans. I legalitza el PCE per Setmana Santa, el dissabte. Això crea unes tensions molt grans dins de l'exèrcit i dins les forces reaccionàries, com l'Església i certs sectors de la burgesia.

—Valent?

—Tampoc no podia no legalitzar un partit que era tan fort com el PCE –cosa que implicava deixar també fora de la legalitat el sindicat CCOO. Això hauria estat conferir-los un protagonisme que possiblement hauria impedit l'acceleració que Suárez volia donar al procés. Un cop fet això, convoca les eleccions.

—El preocupaven les eleccions a Catalunya, a Suárez?

—Sí, clar. En aquell moment ningú sabia els vots que tenia perquè mai no hi havia hagut eleccions democràtiques ni s'havien pogut presentar. No tenien cap referència. Però Suárez i la dreta tenien motius per pensar que Pujol barrejat amb la democràcia cristiana guanyaria les eleccions a Catalunya.

Uns mesos abans, en Manuel Ortínez i uns quants amics li havien parlat a Suárez d'una persona que viu a Saint-Martin-le-Beau, prop de París, que es diu Josep Tarradellas i que representa la Generalitat de Catalunya a l'exili i que estaria disposat a mantenir un contacte amb ell. Li expliquen que “tot i els anys d'exili, ell té absolutament assumit que és el President de la Generalitat de Catalunya, ja que va ser nomenat a l'ambaixada republicana a Mèxic i que està sencer”.

Concerten la primera trobada Suárez-Tarradellas. Suárez el tracta d'Honorable Senyor Tarradellas... En aquesta conversa, Suárez s'adona que, efectivament, Tarradellas, a pesar dels anys d'exili que ha patit, està “sencer” i que aquell home té claríssim que tot allò

“El decret de Suárez que declara Tarradellas president de la Generalitat era absolutament il·legal. Va ser una decisió política.”

que s’hagués de negociar en la relació entre Catalunya i Espanya ho havia de negociar ell com a president de la Generalitat. Tarradellas era *ancien régime*, presidencialista, i això de l’Assemblea de Catalunya li semblava una interferència. Aleshores li diu a Suárez que ell està disposat a parlar amb ell, com a president del govern espanyol, i amb el rei, però que ell no torna a viatjar a Madrid si no és rebut com a Honorable President de la Generalitat de Catalunya. Quan surt, Tarradellas fa aquelles famoses declaracions a la premsa dient que la reunió havia anat bé.

—**Quan no havia anat massa bé...**

—No. Amb això li guanya la partida a Suárez, que es queda perplex i s’adona que, efectivament, Tarradellas vol tornar. Suárez deixa en *stand-by* en Tarradellas i se celebren les eleccions legislatives. Al contrari del que pensava Suárez i la dreta, a Catalunya guanyen les esquerres. Aleshores Suárez decideix cridar Tarradellas, que torna a viatjar a Madrid. Suárez li explica que està disposat a atorgar-li el títol de pre-

sident de la Generalitat i tornaria a assumir la situació a Catalunya. A canvi de què? A canvi que Tarradellas formés un govern de coalició. Per què? Perquè així Suárez s’evitava haver de negociar amb l’esquerra catalana. Per això Tarradellas forma un govern unitari.

—**I l’esquerra, que tenia ja el test de les eleccions a Corts, ho accepta?**

—Va ser relativament fàcil perquè l’Assemblea de Catalunya, durant vuit o nou anys, havia popularitzat que la unitat era un factor fonamental per als catalans. És paradoxal.

—**És a dir que Suárez prefereix la solució Tarradellas perquè l’alternativa eren unes eleccions catalanes on, segons els resultats de les legislatives, sortirien les esquerres?**

—El preocupava perquè Suárez sabia que les democràcies europees liderades pels socialdemòcrates —els alemanys i els francesos— tenien molt clar que no volien que es repetís a Espanya el cas del PCI (Partit Comunista Italià) a Itàlia. Els socialdemòcrates europeus volien a Espanya els socialdemòcrates.

Fins i tot això sortia a la meua pel·lícula *Informe General*. En González diu a en Ramon Tamames: “Si tu et penses que les socialdemocràcies europees permetran un PCI aquí, ja et pots anar oblidant”. Per tant, Suárez tenia molt clar que l’interlocutor futur serien els socialistes.

—**Com s’ho va fer Suárez per legitimar Tarradellas i la Generalitat de Catalunya?**

—Suárez firma un decret en què declara que el Molt Honorable Josep Tarradellas era el president de la Generalitat. Aquest decret és absolutament il·legal. Legalment no existia la Generalitat perquè havia estat eliminada; no tenia ni domicili —l’edifici era de la Diputació— ni un duro. Però Suárez fa el decret i li reconeix el títol. Això va ser un dels elements trencadors de Suárez. Va ser una decisió política.

—**La tornada de Tarradellas la vau conèixer de prop.**

—Sí, perquè l’assemblea permanent dels parlamentaris que havíem sortit elegits a les eleccions legislatives em

“La Constitució és un cos viu amb elements per a la seva pròpia reforma. Si no es fa, és pel PP i el PSOE”

va demanar que jo m'encarregués de l'operació de la tornada de Tarradellas a Catalunya. Vaig mantenir reunions amb ell a París...

—I prepareu vós la tornada?

—Sí, jo vaig fer un model del que seria l'arribada. Li vaig haver de presentar el Govern Civil de Barcelona en una reunió amb la Guàrdia Civil i la Policia, perquè eren els encarregats de la seguretat. Els vaig proposar una ruta des de l'aeroport amb el cotxe oficial, jo al darrere en un altre cotxe, comunicats amb walkie-talkies, per si passava res. La primera parada seria a les fonts de Montjuïc, on faria el primer discurs, i després aniríem en cotxe descapotable fins a la plaça de Sant Jaume, per Gran Via i Via Laietana. Al mig de la plaça ell baixaria i l'esperaria la guàrdia d'honor dels Mossos, que li deixarien pas per entrar a peu a la Generalitat. Això va escandalitzar tots perquè era una insensatesa, deien. La proposta d'ells era sempre en cotxe negre cobert i fins a dins del Palau. Com a màxim, podria sortir al balcó, però amb franc-tiradors pertot arreu. Llavors els vaig dir: “La seguretat del President serà garantida pels ciutadans de Catalunya que l'aniran a rebre i és el president qui ha de decidir si es fa així”. Aleshores es van sentir alliberats. “Si l'insensat del Tarradellas —van pensar— vol que vagi així...”. L'escalafó del sistema de comandaments és així. Si el que té més jerarquia vol que es faci d'aquesta manera...

—...és el seu problema.

—Exacte. Jo vaig anar a París amb aquest esquema, l'hi explico i el va emocionar tant que quasi plorava. Li vaig dir com ho volia la policia i va dir que no, que es faria com jo deia. Llavors li vaig explicar una segona qüestió. “Hi ha la voluntat del govern de Madrid que us acompanyi el vice-president del govern”, que era l'Abril Martorell. “Si passa això —li vaig dir— queda absolutament diluïda la vostra tornada”. Es va aixecar. “Un moment”,

JORDI PUJOL

va dir. Se'n va anar a trucar per telèfon i va tornar als dos minuts. Després he sabut per l'Abril Martorell i Martín Villa que va trucar i va dir “que li diguin al president Suárez que el president de la Generalitat de cap manera acceptarà tornar a Catalunya tutelat per ningú”. Com el necessitaven per fer el govern d'unitat, li van dir que sí.

—Al primer Senat vau participar a la Comissió Constitucional. Com va anar?

—En Josep Benet, en Cirici Pellicer i jo havíem entrat a formar part de la Comissió Constitucional del Senat. La primera lectura l'havia fet el Congrés, però aleshores el Senat tenia les mateixes atribucions, exactament, que el Congrés quant a modificacions del text. Es va crear una comissió mixta pels casos que hi hagués diferències, però teníem llibertat absoluta. En aquella Comissió vam eliminar una proposta en què la pena de mort estava prevista per a casos de terrorisme i casos excepcionals. En Josep Benet va redactar l'esmena a aquesta proposta i a mi em va tocar defensar-la. L'Entesa dels Catalans, per tant,

vàrem aconseguir la unanimitat i esborrar aquella facultat de poder matar algú en determinats casos.

—Déu n'hi do.

—La clau d'aquella Transició era, com deiem llavors, passar de la llei a la llei. El rei, que era una persona nomenada per Franco, s'havia de col·locar com la clau de volta que aguantés el pas. A canvi d'això, sufragi universal i un estat de dret amb una monarquia parlamentària. Quan va arribar la Constitució a la comissió que jo estava, el rei tenia les atribucions de presidir el Consell de Ministres quan afectava qüestions internacionals i d'altres. Tenia més atribucions. Aleshores nosaltres vam introduir —a més de l'abolició total de la pena de mort— una esmena en què proposàvem que la corona fos purament representativa i no tingués cap atribució “en les lluites i tensions polítiques quotidianes i diàries amb què un govern, lògicament, s'ha de trobar”. Quan jo deia això, un senador monàrquic, Joaquín Satrustegui, va demanar la paraula i va dir: “Vol-dria saber si l'esmena que defensa el senador Portabella és la de crear en la figura del rei un irresponsable”. Jo em vaig aixecar, vaig agafar la paraula i vaig dir: “Exactament això, senyoria”. I després en Satrustegui em reconeixia: “Tens raó. És que el rei ens ha de durar”. Per això ara va pels elefants i pel que sigui i es manté.

—Vist en perspectiva, l'acceptació del rei com a clau de volta era inevitable?

—El rei estava allà conjunturalment. Però la part dura del franquisme va exigir que es quedés. No podia ser que, en aquell moment, allò derivés en un debat públic sobre monarquia i república perquè hauria estat una olla de grills. I encara no teníem la Constitució. Nosaltres el que volíem era la Constitució. Però la Constitució es va fer perquè es pogués anar reformant. La Constitució és un cos viu que conté elements per a la seva pròpia reforma i adaptar-se a la realitat i no a l'inrevés. Si no es reforma és perquè no han volgut els partits majoritaris, el PP i el PSOE.

Àlex Milian